

Feminismes i traducció (1965-1990)

Pilar Godayol

Maó, Punctum, 2020, 240 pp. ISBN: 978-84-120749-2-5

Publicada en català a l'editorial Punctum el 2020 i en castellà —en traducció de la mateixa autora— a la col·lecció Interlingua, de l'editorial Comares, el 2021, *Feminismes i traducció (1965-1990)* se situa en la intersecció entre dues disciplines subalternes, el feminisme i la traducció, durant vint-i-cinc anys marcats pel ressorgiment de la lluita feminista a Catalunya.

Pilar Godayol, figura cabdal en els estudis de la traducció a Catalunya i a l'Estat espanyol, afirma que el llibre busca recuperar i reivindicar el paper de les dones que van escriure i traduir textos fonamentals per als feminismes de la segona onada a Catalunya i reconèixer i valoritzar el paper clau de les traduccions. L'autora explica que entre els anys 1965-1990 Barcelona es converteix en un centre catalitzador i divulgador d'idearis feministes i demostra que, juntament amb les obres escrites en català i castellà, la publicació de traduccions d'assajos europeus i nord-americans va contribuir en gran manera a la lluita contra el patriarcat i a la transformació social. Malgrat les traves durant la llarga dictadura franquista, les traduccions van permetre (re)trobar referents ideològiques passades i presents i van ajudar a consolidar el feminisme català.

La lluita contra el patriarcat, tal com demostren la gran majoria de projectes i iniciatives presentades en el text, només pot ser conjunta, és a dir, la sororitat és condició indispensable. Prova n'és el naixement el 1978 de la primera editorial feminista a l'estat, LaSal. Edicions de les dones, un projecte cooperatiu que es va centrar en publicar originals i traduir al català i al castellà diversos —quant a estil, tendència, època i procedència— i abundants assajos feministes que fins a la data l'aparell repressor franquista havia censurat. Igualment essencial és la sororitat en la creació d'espais de trobada de dones en els que es llegien originals i traduccions dels assajos feministes fundacionals, com per exemple en els grups d'autoconsciència feminista (GAF). També és evident en dos esdeveniments cabdals per a la lluita feminista del país a l'època: les Jornades Catalanes de la Dona (1976) i la IV Fira Internacional del Llibre Feminista a Barcelona (1990). Espais de trobada en els que es comparteixen experiències, es creen vincles i a la vegada s'evidencia el paper fonamental de la traducció.

El text enllaça magistralment el context canviant de la lluita feminista amb les diferents protagonistes, és a dir, les diferents activistes, escriptores, traductores i editorials feministes. No només identifica les figures fonamentals que van fer possible la publicació en català i castellà de títols de pensadores contemporànies —en original o en traducció—, sinó que també n'analitza la seva recepció. En clau

catalana, el text recorre el camí des del feminisme primerenc dels anys seixanta encapçalat per Maria Aurèlia Capmany fins a les seves hereves, Maria-Mercè Marçal i Montserrat Roig. Centrant-nos en les traductores catalanes de textos feministes, l'obra traça el fil que uneix traductores i autores. Aquests vincles es presenten com a exemples de constel·lacions feministes transnacionals i evidencien el poder transformador de la traducció. D'aquesta manera, se'ns demostra que la sororitat que els textos presenten comença en el vincle que s'estableix entre les traductores Montserrat Abelló, Helena Valentí, Marta Pessarrodona, Maria Antònia Oliver i Maria-Mercè Marçal, d'una banda, i moltes de les autores que cada una va traslladar al català, com Sylvia Plath, Doris Lessing, Susan Sontag, Virginia Woolf o Gabrielle-Sidonie Colette, de l'altra.

L'estudi no defuig les dificultats del moviment a l'hora de sostenir projectes feministes. N'és exemple el grup referent en la lluita per la salut de les dones DAIA (Dones per l'Autoconeixement i l'Anticoncepció), creat el 1976 i dissolt als anys vuitanta a causa del cansament de les seves integrants. Aquest detall que podria semblar sense importància és molt revelador. Són moltes les referents feministes passades i presents que han assenyalat el cansament com una constant contra la qual lluita el feminisme. Des d'Adrienne Rich, contemporània del període analitzat, a l'actual Sara Ahmed, les teòriques feministes han exposat el cansament i l'esgotament com un símptoma de la lluita feminista.

Tant de bo Pilar Godayol continuï reivindicant la complicitat entre la traducció i el moviment feminista i a aquest volum en segueixi un altre que analitzi els següents vint-i-cinc anys. Tant de bo, també, aquest text serveixi de punt de partida per futurs estudis situats en aquesta intersecció, en els que s'ampliïn aspectes merament esmentats en el present treball. Estudis que incorporin qüestions de gran rellevància actual i que tot just despuntaven fa quaranta anys, com la traducció feminista transnacional i que, en comptes de brandar la noció d'universalitat, explorin la sororitat en la diferència i el feminisme interseccional en el nostre país. *Feminismes i traducció (1965-1990)* és testimoni que, malgrat el cansament, la lluita feminista continua i es transforma amb la incorporació de disciplines potencialment aliades com la traducció, un espai polític des d'on contribuir a la revolta.

MARIA GRAU PEREJOAN
maria.grau@ub.edu

Universitat de Barcelona

D.O.I.: 10.1344/Lectora2021.27.24